

ترجمة خلاصا التصانيف

خواجه امام حجة الاسلام محمد ابن محمد الغزالي

ترجمه

احمد عوني قونوق

١٣٤١

Hazırlayan

Duygu Kara-Mine Kara

Önsöz

Hoca İmâm Hücetü'l-İslâm Muhammed b. Muhammed el-Gazzâlî'nin Ey Oğul! namıyla ünlenen risâlesini Ahmed Avnî Konuk dilimize çevirmiştir. Eser Atatürk Kitaplığında (OE_Yz_1767) demirbaş numarasıyla kayıtlıdır. Sayfa sayısı otuz bir (31) olup eserin sonu noksandır. Eserin sonunda yazarın intiha tarihini belirten özel notu ve imzası olmaması kaç sayfanın noksan olduğu sorununu

ortaya çıkarmıştır. Ancak eserin bitimine yakın kısımlarının noksan olması muhtemeldir. Çünkü “Dua” kısmına gelinmiştir. Eser “ma’nâsı;” kelimesiyle sonlanmıştır.

Eserde çeşitli nedenlerden dolayı silinmiş ya da istinsah edilirken boş bırakılmış kelimeler ve cümleler bulunmaktadır. Atatürk kitaplığında bulunan orijinal nüshasından kontrol edildiğinde oldukça iyi korunduğu ve nüshada boş olan yerlerin sonradan silinmediği, yazılırken bilhassa boş bırakıldığı izlenimi edinilmiştir. Eserin diğer kısımlarında herhangi bir yıpranma ve silinmeye rastlanılmamıştır. Boşluklarda yer alan ayet ve hadisler Arapça orijinal nüshadan eklenmiş, Türkçe kısımlar genel itibariyle tek kelimelik küçük boşluklar olup tahmin edilebilir olması nedeniyle, Avni Bey’in eserlerinde kullandığı dile riayet edilmeye çalışılarak uygun kelimelerle tamamlanmıştır. Eserin sonunda ki “Dua” kısmının da tercümesine hiç başlanmamış olması nedeniyle bu kısımda herhangi bir tamamlamaya gidilmemiş, eser Arapça duayla sona ermiştir.

Esrin rika’ halindeki sayfa numaraları, elyazması nüshayla karşılaştırma yapılırken kolaylık olması açısından (١،٢) içinde belirtilmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين و الصلوة والسلام على خير خلقه محمد و اله اجمعين الطيبين الطاهيرين
معلوم اولسون كه خواجه امام حجة الاسلام محمد ابن محمد الغزالي قدس سره العزيز حضرتلرينك
مرید كردانی جمله سندن بریسی، سنه لرحه آنلرك حضورنده تحصیل ایدوب هر بر علمدن بهره تام تحصیل
ایلدكدن صوكره ینه بر کون كندی كندینه تفكر ایلدی كه: بونجه سنه زحمت چكوب بو علملردن هانكيسنك
انفع و معيش اوله جغنی و قبرده مونسلکه سزا اولاجغنی هانكيسنك غير نافع اوله جغنی بيلمورم. هانكيسندن

احتراز ایده‌یم و تباعد ایلیه‌یم. زیرا پیغامبر صلی الله علیه و اله و سلم [اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ] یعنی — فائده و یرمه‌ین علمدن الله صغورز — بیورمشد. والحاصل بر قاج وقت بویله دوشوندی. نهایت استفتایه حکم ایدوب دیگر بر قاج مسئله ایله برابر خواجه امام حجة الاسلام (۲) محمد غزالی حضرتلرینه یازدی. و نصیحت و دعا نیاز ایدوب دیدیکه: بونک جوابنی حاوی اولان احیاء العلوم و کیمیای سعادت و جواهر القرآن، معیارالعلم و میزان العمل و قسطاس المستقیم و معارج القدس و منهاج العابدین الی تصنیفات و آنلرک امثالی بر چوق کتابلری وار ایسه‌ده، هر کون اوقونوب عمل ایدلمک اوزره بو ضعیف بر مختصرک طلبنده‌در. اکا بناءً خواجه امام حضرتلری، او سؤالک جوابنده او شاکرده بونی یازوب کوندردی شویله که:

أی اوغل؛ ای یار مخلص، الله تعالی حضرتلری سنی طاعتنه پایدار ایلسون. و سودکریک طریقه سالك قیلسون که نصایح اولین و آخرینک منشورینی، محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم افندمزدن یازوب امر ایدرلر. و او حضرتدن یازوب امر ایتدکری بر چوق نصیحتنامه‌لرده کی نصایحدن اکر سکا بر شی واصل اولمش ایسه، او حالد بنم نصیحتمه نه احتیاجک واردر؟ و اکر آندن سکا بر شی واصل اولمامش ایسه او حالد بکا سویله که سنک تخصییک نه‌در؟

أی اوغل؛ او حضرتدن اهل عالمه یازدقلمی نصایحک جمله‌سندن بریسی بو حدیث شریفدر [عَلَامَةُ إِبْرَاهِيمَ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى عَنِ الْعَبْدِ إِشْتِغَالُهُ بِمَا لَا يَنْفَعُهُ، وَإِنْ أَمْرًا ذَهَبَتْ سَاعَةٌ مِنْ عُمْرِهِ فِي غَيْرِ مَا خُلِقَ لَهُ مِنَ الْعِبَادَةِ، لَجَدِيرٌ أَنْ تَطُولَ عَلَيْهِ حَسْرَتُهُ. وَمَنْ جَاوَزَ الْأَرْبَعِينَ وَلَمْ يَغْلِبْ خَيْرُهُ عَلَى شَرِّهِ فَلْيَتَجَهَّزْ إِلَى النَّارِ] یعنی — الله تعالی حضرتلرینک قولدن یوز چویرمه‌سنک علامتی مالایانی ایله اشتغلیدر. و اکر آنک عمرندن بر ساعت یارادلدیغی شییک غیریسندن یورورسه البته او کیمسه اوزرینه او کچن عمرک حسرتی اوزون سورر و بر کیمسه قرقی کچوبده، خیرینی شرینه غالب اولمازسه (۳) جهنم سفرینه حاضرلانونب، ایشته اهل جهانه بو نصیحت و موعظه کفایت ایدر.

أی اوغل؛ نصیحت ایتمک قولاید. کوچلک آنی قبول ایدوب عمل ایتمکده‌در. زیرا نصیحتک طعمی هواپرستانک دماغنده آجیور. و منهیات ایسه مجبوریدر. علی الخصوص علوم رسمی، فضل و هنر دنیوی طلبیله مشغول اولان کیمسه‌یه طالب علم ظن ایدرکه علم مجرد کندوسنک وسیله‌سی اوله‌جقدر. و کندوسنک نجاتی و ازاده‌لکی تحصیل علمده‌در. و بو کاتی اولوب علمدن مستغنیدر. ایشته بو اعتقاد فنادر. و فلاسفه مزه‌بیدر. سبحان الله العظیم نهایت بو قدر حق اولسون بیلزمی که علم تحصیل ایدوب آنکله عمل ایتدیکی وقت، آنک اوزرینه حجت مؤکد اولور. و جزی یوقمیدر که پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم افندمز [أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَالِمٌ لَا يَنْفَعُهُ اللَّهُ بِعِلْمِهِ] یعنی — تحقیقاً یوم قیامتده ناسک عذاب جهتندن اشدی، الله تعالینک علمیه نفعلندیردیکی عالمدر بیورر. مشایخک کلاملرنده وارد اولمشدر که اعزده‌دن بریسی، جنید قدس الله سره حضرتلرینی وفاتندن صوکره، رؤیاسنده کوروب آکا (ماحالك) یعنی — نه حالدسک دیدی. جناب جنید [ظَاخَتْ تِلْكَ الْعِبَارَاتُ وَفُتِنَتْ تِلْكَ الْإِشَارَاتُ وَمَا نَفَعَنَا إِلَّا زُكُيَّاتُ] یعنی — عبارهلر آفاق آلتنه دوشدی و اشارتله محو اولدی و کیجه ایچنده قیلدیغمز بر قاج رکعتدن غیریسی فائده ویرمدی- جوابنی ویردی.

أی اوغل؛ اعمالدن مفلس و احوالندن تهی و معانیدن خالی اولمامق لازمدر. و یقیناً بیلملیدرکه علم مجرد دستکیرلک ایتمز و بوکا بر مثال ایله معلوم اولور؛ شویله که: اکر بر کیمسه صحرایه کیتسه و برابرنده اون دانه شمشر هندی بولنسه وینه (۴) بویله‌جه اوزرنده ایی اوقلر و یایلر ویا باشقه سلاحلر اولسه و مع هذا او کیمسه سلاح و محاریه اهلی اولمسه و آنسزین آفک قارشوسنه بر آرسلان چیقکه کلسه نه دیرسک؟ او سلاحلر استعمال اولنمقسزین او آرسلانک شرینی او کیمسه دفع ایدرمی؟ یوقسه ایتمز می؟ سن پک اعلا بیلیرسک که ایتمز. ایشته عینیه بویله‌جه بیل که اکر بر کیمسه یوز بیک مسئله علمی بیلسه و بریسی ایشلمه‌سه او علمدن آکا فائده اولماز. (دیگر مثال) اکر بر کیمسه خسته اولسه و آنک خسته‌لکی حرارت و صفرا ده بولنسه او آکا اسکنجبینک فائده‌سی اولدیغی و خسته‌لغنی دفع ایده‌جکنی بیلسه و آنی یمسه، آنک او بیلمه‌سی خسته‌لغنی دفع ایدرمی، یوقسه ایتمز می؟ سن بلیورسک که یمدکجه ایتمز.

شعر

گرمی دو هزار رطل همی پیمائی* تامی نخوری نباشدت شیدائی

ترجمہ

اگر اولچہک ایلہ یوز بیک بطمان شراب اولچہک

ایچمدکجه سنده سرخوشلوق شیدالق حاصل اولمز

علم کثیر تحصیل ایتمک و بر چوق کتاب جمع ایلمک و آنکله عمل ایتمه مک فائده ویرمز.

ای اوغل؛ کندیکی عمل صالحه مستعد قیلوب، حق جل و علا حضرتلرینک رحمتنه شایسته اولمدقجه، رحمت الهیه سکا واصل اولمز. ایشته دلیلی قران کریمدن دیکله: **[وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى]** یعنی — انسان ایچون آنجق سعی ایتدیکی شی وارد.

ای اوغل؛ سن بو آیت کریمه نك منسوخ اولدیغنی دائما اوقوبوب طوررسک. (۵) (*) بو دیگر آیتلر حقنده نه دیرکه. حق تعالی بیورر **[فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا]** یعنی — رینک لقاسنی رجا ایدن کیمسه عمل صالح ایشله سین- و **[جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ]** یعنی — بو نعمتله، عمل ایتدکلی سببله مکافاتدر- و **[إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا * خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا]** یعنی — ایمان ایدوب عمل صالح ایشله سین کیمسه لر ایچون منزل جناب فردوسدر؛ آنلر او فردوسده دائم لردر. و **[إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا]** یعنی — آنجق توبه ایدوب عمل ایشله سین کیمسه عزابدن خلاص اولور- و بو حدیث شریف حقنده نه دیرلر: **[بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ الْبَيْتِ لِمَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا]** یعنی — دین اسلام بش شی اوزرینه بنا اولندی. اللهدن غیری طاپاجق معبود اولمدیغنه و محمد علیه السلامک آنک قولی و رسولی اولدیغنه شهادت ایتمک و صلاتی ادا و زکاتی اعطا ایلمک و رمضان آینده اوروج طوتمق و یوله قدرتی اولان بیت اللهی حج ایتمکدر- و **[الْإِيمَانُ قَوْلٌ بِاللِّسَانِ وَتَصْدِيقٌ بِالْجَنَانِ وَعَمَلٌ بِالْأَرْكَانِ]** یعنی — ایمان، لسان ایلہ اقرار، قلب ایلہ تصدیق و ارکان ایلہ عملدر. و عمل صالح ایشله مک حقنده دلیلر، او قدر چوقدرکه صایلاماز. اگر قول حقک رحمت و فضلیله دکل، کندی عملیله صالح رجل اولور دیورم. (۶) طرزنده سکا بر خاطره وارد اولورسه، او حالده سن بنم سوزمی اکلاممشسک. معلومک اولسون که بن او یله دیمیورم. بلکه دیورم که بنده، حقک فضلی، گرمی و رحمتی ایلہ جنته واصل اولور. و بلکه کندی طاعت و عبادتی ایلہ، حقک رحمتنه مستعد و شایسته اولمدقجه آکا رحمت ایریشمز. بن سویله میورم؛ حق تعالی سویلیور: **[إِنْ رَحِمْتَ اللَّهُ قَرِيبٌ مِّن]** یعنی — اللهک رحمتی محسن اولانلره قریبدر- و آکا رحمت واصل اولماینجه او ده جنته ایریشمز. و اگر بریسی دیرسه که مجرد ایمان ایلہ کیمسه جنته کیرر. بن ده دیرم که اوت و لکن اوکده بر چوق کچیدلر وارد؛ آنلری کچدکدن و مشقتلر چکدکدن صوکره کیرر و کیردیکی وقت دخی مفلس جنتلک اولور.

ای اوغل؛ یقیناً بیل که ایش یاپمدقجه اجرت آلامازسک. بنی اسرائیلدن بریسی، بر چوق سنه لر عبادت ایدر ایدی. حق تعالی حضرتلری آنک خلوصنی اظهار ایتمک مراد ایدوب — سن بو مساعی پی نه یاپاجقسک؟ زیرا جهنملک اولاجقسک، دیمک اوزره آکا بر ملک کوندردی. او ملک کلوب او خبری تبلیغ ایتدی. عابد جواب ووروب، بنم ایشم قولل ایلمه در. افندیکی او بیلیر. او ملک حضرت حقه رجوع ایدوب آلهی سن عالم ایسترسنده او قول نه دیمشدر، بیلیرسک دیدی. حضرت حقدن خطاب ایریشدی که او قولم بزدن اعراض ایتمیوب؛ بز دخی کریملکمز ایلہ اعراض ایتمه یز.

ای اوغل؛ مصطفی صلوات الرحمن امتنه نه بیوریور **[حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا]** یعنی — محاسبه اولنمازدن اول نفسکزی محاسبه ایدیکز. وزن اولنمازدن (۷) اعمالکزی وزن ایدیکز — و امیرالمؤمنین علی کرم الله وجهه بیورر **[مَنْ ظَنَّ أَنَّهُ بِدُونِ الْجَهْدِ يَصِلُ فَهُوَ مُتَمِّنٌ، وَمَنْ ظَنَّ أَنَّهُ بِبَدْلِ الْجَهْدِ يَصِلُ فَهُوَ**

(*) مفسرین کرام، بو آیت کریمه نك سورة طوره واقعه (الْحَقَّقْنَا بِهِمْ ذَرْيَتَهُمْ) کلام شریفیله منسوخ اولدیغنی و چونکه اولاد مؤمنینک، بابالرینک صلاحیله جنته دخیولنده و برینک وفاتندن صوکره آنک ایچون دعا و صدقه نك نفعی اولدیغنده اقوال کثیره بولندیغنی.

مُسْتَعْنٍ یعنی -کیم که بلا سعی جنته واصل اولور ظن ایتدی ایسه، او کیمسه آنجق متمنی در. و کیم که بذل جهد ایله واصل اولور ظن ایتدی ایسه، او کیمسه آنجق زحمت چکیچی در- و حسن بصری رحمة الله علیه بیورر: **[طَلَبُ الْجَنَّةِ بِلَا عَمَلٍ ذَنْبٌ مِنَ الذُّنُوبِ]** یعنی -عملنه جنت ایسته مک کناهلردن بر کناهدر- دیکر بر عزیز بیورر: **[الْحَقِيقَةُ تَرْكُ مِلَاحَظَةِ الْعَمَلِ لَا تَرْكُ الْعَمَلِ]** یعنی -حقیقت، عملی دکل، ملاحظه عملی ترک ایتمکدر- مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم افندمز حضرتلری، جمله دن دها آبی و دها لطیف بیوررلر: **[الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْأَحْمَقُ مَنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ وَتَمَتَّى عَلَى اللَّهِ تَعَالَى الْأَمَانِيُّ]** یعنی -زیرک بر کیمسه در که نفسنه سیاست ایدر و اولدکدن صوکره اکی وقت ایچون عمل ایلر و احمق بر کیمسه نفسنه و آنک هواسنه تابع اولور. و الله اوزرینه تمنی ایلر-

أی اوغل؛ تفکر علم ایله و آنک مطالعه سیله بر چوق کیجه لری احیا ایتمشسک بیلیم که صوکی نه اولمشدر. اکر آندن غرضک دنیا و حطام دنیانک جذبی و مناصب مقام و امثالک اوزرینه مباحات اولمش ایسه وای سکا، واه سنک هالکه! یوق اکر احیاء شریعت و دین محمدی صلی الله علیه و سلم و تهزیب اخلاق اولمش ایسه ینه نه موطلو سکا! بو شعرى سوبله ین بک طوغرى سوبلدى: (۸)

شعر

سَهْرُ الْعُيُونِ لِعَيْبٍ وَجْهَكَ ضَائِعٌ
وَبُكَؤُهُنَّ لِعَيْبٍ فَقْدِكَ بَاطِلٌ

ترجمه

کوزلرک اویقوسزلغی بیهوده در و سنک غیریگک فقدانندن ناشی آنلرک و محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بیورر: **[عِشْ مَا شِئْتَ فَإِنَّكَ مَيِّتٌ، وَأَحِبِّ مَا شِئْتَ فَإِنَّكَ مُفَارِقُهُ، وَاعْمَلْ مَا شِئْتَ فَإِنَّكَ مَجْزِيٌّ]** یعنی -ایسته دیکک قدر یاشا، محقق اولوجیسک و نه یی ایسترسک سو، محقق آیریلیجیسک و ایسته دیکک شیئ ایشله، محقق آنکله مجازات اولونورسک- علم کلام ولحن و دوادین و اشعار و نجوم و نحو و صرف و سائرهنک تحصیلندن سکا تصنیع عمردن غیری نه فائده وارد. و نه حاصلدر. عیسی علیه السلامک اینجیل شریفنده اوقومشدر که موتای تابوته قوبدقلری وقتدن تا قبره ایریشینجیه قدر کندینک کندیلکی ایله آندن قرق سوال صورار. اولکی اودر که **[عَبْدِي طَهَّرْتَ مَنْظَرَ الْخَلْقِ سِنِينَ وَمَا طَهَّرْتَ مَنْظَرِي سَاعَةً]** یعنی -آی قولم، سنه لرحه خلقک نظرکاهنی تطهیر ایتدک، عجباً بر ساعتجک اولسون بنم نظرکاهمی تطهیر ایتدکم؟

أی اوغل؛ سنک هر کون بو ندا کسیر **[مَا تَصْنَعُ لِعَيْبِي وَأَنْتَ مُحْفُوفٌ بِخَيْرِي]** یعنی - و سنک اطرافک خیر ایله قوشاتلمش ولکن سن صاگیرلقدن ایشتمیورسک.

أی اوغل؛ عملسز علم دوانه لکدر. و عملسز علم بیکانه لکدر. بو کون سنی شردک منع ایتمه ین و طاعته سوق ایله مین علم، یارین دخی جهنمدن منع ایتمز. و اکر بو کون عمل ایتمین و عمر کذشته کی تلافی ایلمز ایسه ک محشر کوننده (۹) حق تعالی حضرتلرینک کلام منفی وجهله **[فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا]** -بزی اعاده ایله یا رب، تاکه عمل صالح ایشلیه لم- دیرسک. دینلرکه تا که آی احمق سن اورادن کلیورسک.

أی اوغل؛ علو همتی؛ نفسکی کماله ایردرمکه هزیمت؛ موت خصوصنده نفس و تنه ویرمک لازمدر. زیراً منزلکاهی تا قبرستانه قدردر. او منزلکاهده اولان طائفه، نه وقت آنلرک نزدینه کیده جکسک دیه لحظه بلحظه سکا منتظردرلر. صاقین که آزیقسز کیتیمیه سکا. صدیق اکبر رضی الله عنه بیورر **[هَذِهِ الْأَجْسَادُ قَفَصُ الطُّيُورِ أَوْ إَصْطَبِلُ الدَّوَابِّ]** یعنی -بو جسدلر بر طاقم قوشلرک قفسی و حیوانلرک آخوریدر- کندی کندینه تفکر ایت که سن بونلرک هانکیسندنسک. اکر مرغان آشیاندان ایسه ک ارجعی طبلنک صداسنی ایشتدیکک وقت اوچوب پک عالی اولان بر مقامه قونارسک. نته کیم بیورلمشدر. **[إِهْتَرَّ عَرْشُ الرَّحْمَنِ مِنْ مَوْتِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ]** یعنی - سعد ابن معاذ رضی الله عنهنک موتیله عرش رحمن تیره دی- و اکر العیاز بالله حق تعالینک **[أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ]** یعنی -آنلر حیوانلر کیبیدر. بلکه دها شاشقیندر- آیت کریمه سنده بیورلدیغی اوزره، حیوانلردن ایسه ک یقیناً سفرك زاویه دن هاویه ده در. منقولدرکه بر کون حسن بصری حضرتلرینک ألنه ایچمه سی ایچون، صوغوق صو شرتی ویردیلر. قدحی آلدیغی وقت بر آه چکوب بیهود اولدی. کندینه کلدیکده قدح آلدن دوشدی. سکا نه

اولدی دیدیلر، بیوردیکه: [ذَكَرْتُ أُمْنِيَّةَ أَهْلِ النَّارِ حِينَ يَقُولُونَ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ: أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ] یعنی — اهل نارك اهل جنته بزه برآز صو افاضه ایدیکز (۱۰) دیدکریکی مشاهده ایلدم.

أى اوغل؛ اكر سنك ايچون علم مجرد كافى اوله ايدى و عمله حاجت اولميه ايدى. [هَلْ مِنْ سَائِلٍ؟ هَلْ مِنْ مُسْتَغْفِرٍ] نداسى بيهوده اولوردى. زيرا حديث صحيحده شرفوارد اولمشدر كه كيجه ياريسى كچوب خلق خواب استراحتته دالدقده تائب وارميدر، سائل وارميدر، مستغفر وارميدر — ديه بالذات ندا بيورر. سهر وقتلرنده هل من سائل نداسى آنك ايچوندركه حق تعالى حضرتلى بيورر [كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ] يعنى-آنلك كيجه لرده اويقولرى آز ايدى و سحرلرده استغفار ايدرلر ايدى- منقولدركه بر كون اصحاب كرامدن بر جماعت رسول الله صلى الله عليه و سلم افندمك حضور شريفنده عبدالله ابن عمر ابن الحظاب خير ايله ذكر ايتديلر. صلى الله عليه و سلم افندمك؛ [نِعْمَ الرَّجُلُ هُوَ لَوْ كَانَ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ] يعنى — اكر او كيجه لين نماز قيله ايدى نه كوزل آدمدر- بيورديلر. رسول الله صلى الله عليه و سلم اصحابدن بريسنه بيورديلر كه [لَا تَكْثُرُ النَّوْمُ بِاللَّيْلِ فَإِنَّ كَثْرَةَ النَّوْمِ بِاللَّيْلِ تَدْعُ صَاحِبَهُ فَقِيرًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ] يعنى — كيجه لين چوق اويقو اويوما زيرا كيجه كثر نوم، صاحبنى يوم قيامتمده فقير قيلار-

أى اوغل؛ حق تعالى [وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ] يعنى-كيجه لين تهجد نمازى قيل كه سنك ايچون نافله اولسون- قولى امردر. [وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ] يعنى — آنلر سحرلرده استغفار ايدرلر — قولى شكردر [وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ] يعنى — سحرلرده مستغفر اولانلر- قولى ذكردر. پيغمبر عليه الصلاة و السلام بيوررلر كه (۱۱) [ثَلَاثَةُ أَصْوَاتٍ يُحِبُّهَا اللَّهُ تَعَالَى: صَوْتُ الدِّيكِ، وَصَوْتُ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ، وَصَوْتُ الْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ] يعنى — الله تعالى اوچ صدايى سور، خروسك صداسنى و قران اوقويان كيمسه نك صداسنى و سحر وقتلرنده استغفار ايدنلك صداسنى- و سفيان نورى رحمة الله عليه بيورر [إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَلَقَ رِيحًا تَهْبُ بِالْأَسْحَارِ تَحْمِلُ الْأَذْكَارَ وَالِاسْتِغْفَارَ إِلَى الْمَلِكِ الْجَبَّارِ] يعنى — تحقيقاً حق تعالى نك سحر وقتلرنده اسن بر روزكارى واردركه ذكرى و استغفارى يوكنوب ملك جباره كوتورر- و بو كلام دخى آنكدر. [إِذَا كَانَ أَوَّلُ اللَّيْلِ، يُنَادِي مُنَادٍ مِّنْ تَحْتِ الْعَرْشِ: أَلَا لِيَقُمَ الْعَابِدُونَ. فَيَقُومُونَ مَا شَاءَ اللَّهُ. ثُمَّ يُنَادِي مُنَادٍ فِي شَطْرِ اللَّيْلِ: أَلَا لِيَقُمَ الْقَانِتُونَ. فَيَقُومُونَ وَيُصَلُّونَ إِلَى السَّحَرِ. فَإِذَا كَانَ السَّحَرُ نَادَى مُنَادٍ: أَلَا لِيَقُمَ الْمُسْتَغْفِرُونَ. مِنْ فُرُشِهِمْ كَالْمَوْتَى نُشِرُوا مِنْ قُبُورِهِمْ] يعنى — كيجه ابتداسى اولديغى وقت عرشك آلتندن بر منادى ندا ايدوب ديركه آكاهلق اولسون كه عابدلر قيام ايتسونلر و بناء عليه عابدلر قالقوب مراد آلهى قدر آز قيلارلر. بعده كيجه ياريسنده بر منادى ندا ايدوب ديركه آكاهلق اولسون كه مطيعان و اهل مناجات قيام ايتسونلر. بناء عليه قالقوب سحر وقتنه قدر نماز قيلارلر و سحر وقتى اولدقده بر منادى ندا ايدوب ديركه آكاهلق اولسون كه طلب معفرت ايدنلر قالقسونلر. قالقوب استغفار ايدرلر. فجر طلوع ايتديكى وقت بر منادى ندا ايدوب ديركه آكاهلق اولسون كه غافلر قيام ايتسونلر. ايمدى اولولر قيرلرندن انتشارى كى يتاقلرندن قالقارلر.

أى اوغل؛ وصايى لقمانده وارد اولمشدركه اوغلنه وصيت اويدوب (۱۲) [يَا بُنَيَّ، لَا يَكُونَنَّ الدِّينُ أَكْثَرُ مِنْكَ. يُنَادِي بِالْأَسْحَارِ وَأَنْتَ نَائِمٌ] يعنى، -أى اوغلجغم! خروسك سندن دها ريزك اولمسى لايق دكلدر. شويله كه او سحرلرده ندا ايتسونده سن اويقوده اولاسك- دير ايدى. و بو كلامى نه خوش و نه مناسب سويله مشدر.

شعر

لَقَدْ هَتَفْتُ فِي جُنْحِ لَيْلِ حَمَامَةٍ
عَلَى فَنٍّ وَهْنًا وَإِنِّي لَنَائِمٌ
كَدَبْتُ، وَبَيَّتَ اللَّهُ، لَوْ كُنْتُ عَاشِقًا
لَمَا سَبَقْتَنِي بِالْبُكَاءِ الْحَمَائِمُ
وَأَزْعَمُ أَنِّي هَائِمٌ ذُو صَبَابَةٍ
لِرَبِّي، فَلَا أَبْيَ وَتَبْيَ الْبَهَائِمُ

ترجمه

کبیحه وقتی قمری، شاخسار اوزرنده حزین، حزین اوتدی! حالبوکه بن اویومش ایدم، یالان سویلهدم. بیت اللهه قسم ایدهرم که اگر بر عاشق اوله ایدیم آغلامهده قمریلر بنی کچمز ایدی. و بن ریمک عشق کثرت واله و حیران اولدیغی زعم ایدرم؛ حالبوکه حیوانات آغلارده بن آغلام.

أی اوغل؛ خلاصه نصیحت اودرکه محقق صورتده طاعات و عبادت نهدر، و هانکیسیدر بیله سک. عبادت! او امر و نواهیده هم قول و هم ده فعل ایله شارع صلوات الله علیه و آله و سلم حضرتلرینه متابعتدر. یعنی یاپاجغک و یاپمایاجغک و سویلهیه جکک و سویلهیه جکک شیدر. اگر عبادت صورتی جائز اولان بر فعل ایشلهسهک و حالبوکه امر ایله یاپماسهک، نماز، اوروج بیله اولسه او عبادت اولماز؛ بلکه عصیان اولور. کورمز میسک که بایرام کونلرنده و ایام تثریقده بر کیمسه اوروج طوتسه عاصی اولور. مع هذا عبادت صورتی حائزدر. ولکن امر ایله ایشلهمدیکندن عاصی اولور. و کزا اگر بر کیمسه اوقات مکروهده (۱۳) ویا مواضع مغصوبهده نماز قیلسه، هر نه قدر عبادت صورتده ایسهده کناهکار اولور. زیرا امر ایله ایشلهمز. و اگر بر کیمسه کندی منکوحاسیله ملاعبه ایلسه، هر نه قدر لعب صورتی وارسهده آنکه مأجوردر؛ زیرا بو ملاعبه امر ایلهدر. بناءً علیه معلوم اولدی که؛ عبادت امر طوتمقددر. یوقسه مجرد نماز و اوروج دکلددر؛ چونکه نماز و اوروج دخی امر ایله اولدیغی وقت عبادتدر.

ایمدی آی اوغل؛ احوال و اقوالک امر ایله اولمالی یعنی موافق شریعت بولنمالی؛ زیرا خلقتک علم و عملی مصطفی علیه افضل الصلوة والسلامک فتواسی اولمقسین ضلالتدر. و حق تعالیدن اوزاقلغه سبیدر. ایشته بو سبیدن طولاییدرکه پیغمبر علیه الصلاة والسلام اعمال سابقه یی منسوخ قیلدی. بناءً علیه امرسز سویلهمه مک لازمدر. و راه حقه تحصیل ایتمش اولدیغک علم و کزا شطح و طامات و ترهات صوفیانه رسمی ایله میه جکنی متیقین اولمالی. ایجاب ایدر بلکه بو یولی مجاهدات ایله قطع ایتمک ممکندر. و هوا و شهوت و آرزوی نفس مجاهدات قلیجیله اکسیله بیلیر. طامات و ترهات ایله دکل اینجه سوزلر ایله عمرینی اوقات تاریک ایچنده اوچورمق مقبول دکلددر. طلاقلی بر لسان و شهوت و غفلته باغلانمش بر کوکل شقاوت علامتیدر. هوا و نفس ید شریعت آلتنده مجاهدات ایله مقهور اولمادقجه، کوکل انوار معرفت ایله دیری اولماز.

أی اوغل؛ صورمش اولدیغک بر قاچ مسئله نک بعضیسی سویله مک و یازمق ایله چیچ اولماز. اگر آکا واصل اولور ایسهک، بیلیرسک. واصل اولماز ایسهک بیلیمزسک. آنی بیلیمک مخیلاتدندر. زیرا بونلر زوقیدر. و زوق اولان هر بر شی سویلمک و (۱۴) یازلمق ایله چیچ اولماز. اگر بر کیمسه طاتلیغی و آجیلیغی سویلمک و یازمق ایله افاده ایتمک ایسته سه، البته ممکن اولماز.

أی اوغل؛ اگر بر عنین، لذت مجامعه یی بیلن بر کیمسه یه مکتوب یازوب لذت مجامعه نک نه اولدیغی سؤال ایتسه، او کیمسه جوابنده بو ذوقیدر اگر طادار ایسهک بیلیرسک و یوقسه سوز ایله و تحریر ایله افاده چیچ اولماز دییه یازه جقدر.

أی اوغل؛ ایشته سؤاللرینک بعضیسی بویلهدر. مع هذا سویلنوب یازیله بیله جک قدرینی احیاءالعلوم ایله تصنیفات سائره مزده سویله مشزدر. اورایه مراجعت ایت. ولکن بوراده اشارت اولونان بر شی وار، راه حق سالکترینه واجب اولان شی نهدر؟ دییه سؤال ایتمشسک. معلومک اولسون که؛ واجب اولان شینک اولکیسی، اعتقاد پاکدر. شویله که آنده هیچ بر بدعت بولنمالی. ایکنجیسی؛ توبه نصوحدرکه آرتق معصیته رجوع ایتمه ملی. اوچنجیسی؛ حقی راضی ایتمکدر. شویله که هیچ بر مخلوقک آنده حقی قالماملی؛ دردنجیسی؛ امر حقی ایفا و نهیدن اجتناب ایده جک قدر علم شریعت تحصیلیدر و علم شریعتدن، بوندن زیاده سی او کیمسه یه واجب دکلددر. و دیگر علملردن دخی خلاصی و نجاتنه سبب اولاجق قدر بیلینه. و بو سوز بکا بر حکایه ایله معلوم اولور. حکائیه شباه صره سنده منقولدرکه شبلی رحمة الله علیه بیورمشدر: —درت یوز استاده خدمت ایتدم و آنلرک نزدنده درت بیک حدیث اوقودم و او حدیثلردن بر حدیث اختیار ایدوب عمل ایلدم. و دیگرلرینی ترک ایتدم؛ زیرا بو بر حدیثی تأمل ایلدم. خلاص و نجاتی آنده کوردم و علم اولین و آخرینی آنده مندرج کوردم. او حدیث شریف بودر : **[[عَمَلٌ لِدُنْيَاكَ يَقْدُرُ مَقَامَكَ فِيهَا، وَعَمَلٌ لْآخِرَتِكَ يَقْدُرُ بِقَائِكَ فِيهَا، وَعَمَلٌ لِلَّهِ يَقْدُرُ**

حَاجَتِكَ إِلَيْهِ [(۱۵)] یعنی — دنیاك ایچون اوراده اقامتك قدر عمل ایت و آخرتك ایچون اوراده بقاء قدر عمل ایت و الله ایچون آکا احتیاجك قدر عمل ایت و نار ایچون آکا صبرك قدر عمل ایت —
أی اوغل؛ بوندن سكا معلوم اولديكه سنك ایچون علم كثیره حاجت یوقدر. و علم كثیر تحصیل فروض اعیانندن دكل، فروض كفایه در. و سكا یقین حصولی ایچون بونه تأمل ایت: منقولدر كه حاتم اصم، شقیق بلخی رحمة الله علیها حضرتلرینك مریدلرندن و شاگردلرندن ایدی. حضرت شقیق بر کون آکا دیدی: جناب حاتم، نه قدر مدتدنبری سن بنم صحبتتمده سك؟
 جناب حاتم — اوتوز اوچ سنه.

حضرت شقیق — بو مدت ظرفنده نه علم تحصیل ایتدك؟
 جناب حاتم — سکز فائده استحصال ایتدم و علمدن بو سکز فائدهنك غیرى بر شی حاصل ایله مدم.
 حضرت شقیق — انا لله و انا الیه راجعون ای حاتم، بن عمرمك جمله سنی سنك اوغورنده صرف ایتدم. سن ایسه بندن بو فائدهلرك غیرى علم تحصیل ایتمدك اويله می؟
 جناب حاتم — آی شیخ اكر طوغریسنی ایسترسهك ایشته بو دیدیکمدر و تحصیلم بودر. و بوندن زیاده سنی ده تحصیل ایتمك ایسته مم؛ زیرا ایکی جهانده خلاصمك بو سکز فائدهدن حاصل اوله جغه یقینم واردر. و بوندن زیاده سی بنم ایشمه یاراماز.

(۱۶) حضرت شقیق — کل باقالم سویله كه او سکز فائده نه در؟
 جناب حاتم — برنجی فائده اودر كه؛ خلق جهانہ نظر ایتدم، کوردم كه هر بریسی بر محبوب و معشوقی اختیار ایتمشدر. او محبوب و معشوقلرك بعضیسی قبرك کنارینه و بعضیسی ده مرض فوتنه قدر آنكه برابردر. آندن صوكره کیرو دونرلر و هیچ بریسی مزاره کیرمزلر و آنك مونسی اولمازلر. بویله اولنجه دوشوندم قبرده مونس و رفیق اوله جق بر محبوب قازانایم دیدیم. وقتاكه آنك عمل صالح اولدیغی کوردم، بنده آنی اختیار ایتدم. مزارده رفیق و مونس اولمق ایچون کندیمه آنی محبوب اتخاز ایتدم.
 حضرت شقیق — آفرین ای حاتم، آی یابدك و آی سویله دك.
 جناب حاتم — ایکنجی فائده اودر كه؛ وقتاكه خلق جهانہ نظر ایتدم. جمله سنی نفس و هوایه تابع کوردم و بو آیت کریمه بی دوشوندم **[وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ * فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى]** یعنی — و اما رینك مقامنه خوف ایدوب نفسی هوادن نهی ایدن کیمسه یه تحقیقاً جنت جای سکونتدر — یقیناً بیلدم كه قران حقد. بدنی اولان نفسك خلافنه عمل ایتدم و مجاهداته حاضرلاندیم و آنی مجاهده تارکیله وضع ایتدم. عاقبت طاعت حقد سکونت بولدیم.
 حضرت شقیق — بارك الله عليك.

جناب حاتم — اوچنجی فائده اودر كه؛ وقتاكه خلق جهانہ نظر ایتدم، هر بری بر سعی و غیرت و رنج چكوب بو حطام دنیادن بر شیجك حاصل ایتمش و آنكه شاد و خرم اولمشدر. **(۱۷)** بناءً علیه بو آیه نظر ایتدم **[عِنْدَكُمْ يَنْفَلِدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ]** یعنی — سزك عندیكزده اولان شی بیتر. حقك عندنده اولان شی ایسه باقیدر — بویله اولنجه بو قدر سنه لك قازاندیغم محصولمی حق یولنه قویدم. و فقر ایله بذل ایتدم. و حق تعالی یه اصمارلادم. تاكه آنك حضرتنده باقی اوله و بنم آخرت بولمك قلاغوزی بولنه.
 حضرت شقیق — آی سویلدك.

جناب حاتم — دردنجی فائده اودر كه؛ خلق جهانہ نظر ایتدم کوردمكه، بر طائفه انسانلغك شرفی و ازتی و کندیلرینك عزتی کثرت عشائر و اقاریب ایله اولدیغنی ظن و آنكه افتحار و مباهات ایلرلر. و بر طائفه دخی، شرف و عزت انسانی بی کثرت مال و اولاد و عیال ایدوب آنكه افتحار ایلرلر و بعضیلری دخی انسانلغك شرفی و عزتی، غضبده و وروب اولدورمکده و قان دوکمکده اولدیغنی ظن و آنكه افتحار ایده رلر. بن ایسه بو آیه نظر ایتدم كه حق تعالی بیورر **[إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُمْ]** یعنی — الله عندنده اکرم اولانکزارك زیاده تقوی صاحبی بولنانکزدر — بیلدم كه قران حقد و خلقك بو ظنلری خطادر. بناءً علیه حق نزدنده اکرمی اولمق ایچون تقوایی اختیار ایلدم.

حضرت شقیق — آفرین آی حاتم.

جناب حاتم — بشنجدی فائده اودرکه؛ وقتاکه خلق جهانہ نظر ایتدم، بر طائفہ کوردم کہ یکدیگرینی زم ایده رلر. دقت ایتدم. بو حالک جاه و علم ایله بربرلرینه (۱۸) اولان حسدلرندن ناشی اولدیغنی کوردم. و بویله اولنجه بو آیتہ نظر ایتدم کہ حق تعالی بیورر [نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا] یعنی — بز آنلرک میاننده کی معیشتلرینی حیات دنیاہ تقسیم ایتدک — بیلدم کہ بو تقسیم ازلدہ واقع اولمشدر. و بونده کیمسه نک اختیاری یوقدر. بناءً علیه هیچ بر مخلوقہ حسد ایتمہدم. و حق تعالی نک قسمتہ راضی اولدم. و اهل جهان ایله صلح ایتدم.

حضرت شقیق — آی حاتم چوق آبی یابدک.

جناب حاتم — آلتنجی فائده اودرکه؛ وقتاکه خلق جهانہ نظر ایتدم کوردمکہ، یکدیگرینه قارشی بر سبب و غرضدن ناشی عداوت ایدرلر. بو آیتہ نظر ایتدم کہ حق تعالی بیورر [إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخَذُوهُ عَدُوًّا] یعنی — تحقیقاً شیطان سزه دشمندر. ایمدی آنی دشمن اتخاز ایدیکز — بیلدم کہ قران حقدر و شیطان ایله آکا تابع اولانلرک غیریسنی دشمن اتخاز ایتما مک لازمدر. بویله اولنجه شیطانی دشمن طوتدم و آنک امرینه اطاعت ایتدم، حقہ عبادت ایتدم. و آنی تعظیم ایلدم. و بیلدم کہ صراط مستقیم بودر. نته کیم قران کریمہ بیورلمشدر [أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ] یعنی — آی بنی آدم، شیطانہ طاماییکز، او سزه آجق دشمندر. دیو سزه بیان ایتمدیمی و بکا اطاعت ایدیکز کہ ایشته صراط مستقیم بودر —

حضرت شقیق — آی حاتم آیو سویلدک.

جناب حاتم — یدینجی فائده اودرکه؛ وقتاکه خلق جهانہ نظر ایتدم، کوردم کہ هر بر کیمسه قوت (۱۹) و معاش طلبنده در و سعی بلیغ ایدرلر. بو سببدن ناشی حرامہ و شبهاتہ صارلمشدر و کندیلرینی خوار و ذلیل ایتمشدر. بن دخی بو آیت کریمہ یه نظر ایتدم کہ حق تعالی بیورر [وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا] یعنی — یریوزنده یورور بر جانلی حیوان یوقدر الا آنک رزق الله اوزرینه در — بیلدم کہ بن یریوزنده یورویه جانلی حیوانلردن بریسی یم. بناءً علیه حق ایله مشغول اولدم و بیلدم کہ حق مادام کہ تکفل ایتمشدر؛ بنم رزقم بکا واصل اولور.

حضرت شقیق — آی حاتم آبی سویلدک.

جناب حاتم — سکزنجی فائده اودرکه؛ بو خلق جهانہ نظر ایتدم، هر بری بر کیمسه یه و بر شیئی اعتماد ایتمشدر. کیمی مال و ملکہ، کیمی حرفت و صنعتہ، کیمی کندی کبی بر مخلوقہ اعتماد ایلمشدر. بنده بو آیتی تأمل ایتدم کہ حق تعالی بیورر [وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ] یعنی — کیم کہ الله توکل ایدرسه او آکا کفایت ایدر — حق عز و جل حضرتلرینه توکل ایتدم. [وهو حسبی ونعم الوکیل] یعنی — او بکا کافی و نه کوزل — حضرت شقیق — آی حاتم آیو سویلدک. الله سنی موفق ایلسون کہ بن تورات و انجیل و زیور و قرانه نظر ایلدم. بو درت کتاب، بو سکز فائده اوزرینه متدائردر. و هر کیم بو سکز فائده اوزرینه عمل ایدرسه بو درت کتاب ایله عمل ایتمش اولور. و بو حکایه دن سنک ایچون علم کثیره احتیاج اولمدیغنی معلوم اولدی. شمدی سوزہ رجوع ایدہلم و سالك راه حقہ واجب اولان شیئی تماماً سویلیهلم:

بشنجیسی: رهنمالق ایدہجک و اخلاق زمیمہ یی فالدیروب آنک یرینه اخلاق حمیدہ وضع ایلہجک مربی و مرشد بر پیر لازمدر. تربیه نک معناسی بودرکہ؛ مثلاً بر رنجبر آلی تربیه ایدر و اکین آراسنده چیقان اوتلری قوپاروب آتار و اگر تارلاده طاش و مولوز اولورسه قوپاروب آتار (۲۰) و تارلادن تعبید ایلر. و اکینک بسلہ نوب آیو چیقمه سی ایچون خارجدن صو ویرر. بویله اولنجه البتہ سالکده بر پیر مریددن غیری چاره یوقدر. زیرا حق تعالی حضرتلری، پیغمبران علیهم السلامی خلقه دلیل اولوب راه حق کوسترمه لری ایچون کوندردی. وقتاکه حضرت مصطفی علیه الصلوٰۃ والسلام افندمز دنیادن رحلت بیوردی؛ نائبلری قیامته قدر خلقه دلیل اولمق ایچون آنک مقامنه کچدی. بناءً علیه سالك راه ایچون بر پیر ضروریدر. و پیرک شرطی اودرکہ عالم اوله. فقت هر بر عالم پیرلکه لایق

دکدر. بلکه بو ایشه اهلیت کندوسنده بر قاچ علامت بولنان کیمسیه مخصوصدر. بز سکا آندن بعضیلرینی سولیه لم تاکه هر حیران و شاشقین بو دعوایی ایتمسون؛
-اولیه بر کیمسه ده حب جاه و حب مال اولمالی.
-متابعی متسلسلاً تا رسول الله صلی الله علیه و سلم حضرتلرینه قدر واصل اولان بر شخص بینایه متابعتی بولنمالی.

-و آزییمک و آزیومق و آزیوله مک و چوق نماز قیلمق و چوق صدقه و یرمک و چوق اوروج طوتمق کبی هر بر نوع ریاضتی چکمش اولمالی و صبر، شکر، توکل، یقین، طمانینت، سخاوت، قناعت، امانت، بذل مال، حلم، تواضع، دانالق، صدق و قار حیا، سکون و تأنی و بونلرک امثالی حسن اخلاق آنک سیرتی اولمش اولمالی.
-و محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم افندمک نورلرندن بر نور اقتباس ایتمش اولمالی.
-و کبر، بخل، حسد، حقد، خرص، طول أمل، خفت و عجوللک کبی اخلاق زمیمه دن پاک اولمش بولنمالی.
-و متکلفات و متعصبانک علمندن مستغنی اولمالی. شویله که؛ محمد صلی الله علیه و سلم افندمک علمندن غیری هیچ بر کیمسه نک علمنه محتاج بولنمالی.

ایشته پیران طریقتک علامتلرندن بعضیسی ذکر اولندی. بویله بر کیمسیه اقتدا ایتمک طریقی صوابدر. ولکن بویله بر پیر نادر بولنه بیلیر. زیرا زمانمزه بی معنا مدعیلر پیدا اولمشلر و لهو و لغوه دعوت ایتمشلردر. و بر چوق (۲۱) ملحدلرده شریعتیه مخالفتله پیرلک دعواسنه قالقمشلردر. پیران طریقت ایسه کوشه لرده کیزلی قالقمشلردر و کیم که بو کوسترلمش اولان بعض علامتلی بر کیمسه ده کورورسه آنک پیران طریقتدن اولدیغنی بیلسین. اگر بر کیمسه بویله بر پیری بولور و اوده آنی قبول ایدرسه او پیری ظاهر و باطنده محترم طوتمالیدر. احترام ظاهر بودرکه آنک سولیدیکی بر مسئله ده خطا ایتدیکنی ظن ایتسه بیله انکار و حجت اقامه ایدرهک آنکله مجادله ایتمه سین. و پیرک حضورنده خودنمالق ایله سجاده سنی یایمالیدر. امامت مستثنادر. نمازدن فارغ اولنجه سجاده سنی دهوشیرملیدر. و حضور پیرده بولندککده و پیر هر نه ایله حکم ایدرسه قدری یتدیکی قدر آنی اجرا ایتلی و آنک و باشقه سنک اوکنده سجده ایتمالی. زیرا کفردر. و شریعتیه مخالفت ایتمالی در. چنوکه او الحاد اولور. و شریعتیه مخالفت ایدن ویا آنی روا کوره ن هر بر پیر زندیقدر. احترام باطن دخی بودرکه ظاهرده نه وارسه باطنده دخی هم قول و همده فعل ایله آنی منکر اولمالی. عکسو حالده منافق اولور. و اگر یاپامزسه، ایچی طیشنه موافق اولنجه قدر صحبتی ترک ایتملیدر.

آلتنجیسی: سیاست نفس مزوریتدر. و اوده سوء قریندن احتراز ایتدیکی وقت سمیر اولور. بو سببله انس و جن شیطانلرینک دست تصرفی، آنک ولایت دلندن قیصار و آنک نار شیطانیتی قالقار.

یدینجیسی: هر حالده فقری غنا اوزرینه اختیار ایتملیدر. زیرا بو یولده اصل اولان محبت دنیادن کوکلی فارغ قیلمقد. چونکه اسباب دنیویه ایله برابر محبت دنیادن خلاص اولمق پک آز ممکن اولابیلیر. بناءً علیه اسباب دنیویه نک ترکی کوکلك محبت دنیادن فارغ اولمسی ایچوند. ایشته حق یولنه سلوک ایدن کیمسه یه واجب اولان بو یدی شئی در. برده تصوف نه در دیو سورمشسک، معلوم اولسون که تصوف ایکی شیدر. بریسی: (۲۲) حق تعالی ایله صدق دیکری خلق ایله ایولکدر. هر کیم حقه قارشى طوغری فعلی و خلقه قارشى آیو خویلی و متحمل ایسه، او کیمسه صوفیدر و حق ایله صدق اودرکه خطه نفسکی آنک امرینه فدا ایده سک و خلق ایله آیو خویلولق اودرکه مراد نفسی کیمسه یه تقدیم ایتیمیه. و بلکه اگر آنک مرادی شرعه مخالفتیه کچید و یررسه او کیمسه صوفی دکدر. اگر تصوف دعواسی ایدهرسه مدعی کذابدر. و ینه (بنده لك) نه در دیو سورمشسک. معلوم اولسون که بنده لك اوچ شیدر. بریسی؛ امر شریعتی محافظه ایتمک، ایکنجیسی؛ حق تعالی نک قضا و قدرینه و قسمتیه راضی اولمق، اوچنجیسی؛ نفسنک اختیارینی و آرزوسنی ترک ایدوب حقک اختیار و مرادیه خوشنود اولمقد. و ینه (توکل) نه در دیو سورمشسک؛ معلوم اولسون که توکل، حق تعالینک ایتدیکی وعدلری موثوق طانیمقد. یعنی اعتقاد ایده سک که سکا هر نه قسمت ایتماش ایسه، جهان آنک دفعیه مشغول اولسه ده سکا واصل اولور. و سکا هر نه قسمت ایتماش ایسه، سنک و جهانده اولانلرک جهد و سعی ایله سکا واصل اولماز. و ینه (اخلاص) نه در؟ دیو سورمشسک. بیل که اخلاص، افعالکک جمله سی حق تعالی ایچون اولمق و او

ایشله دیکک ایشلرده خلقی تأمل ایتمه مک در. و کولک خلقک مدحنه میل ایتمه مک و خلقک ذمندن مغموم اولماملی. بیل که ریا، خلقی بیوک طوتمقدن متولد اولور. و ریانک علاجی اودرکه خلقی صخر قدرت کوره سک و آنلری جمادات کبی تصور ایده سک. یعنی نصل که جماداتک قدرتی و اراده سی یوق ایسه و بر راحت و رنج ایراث ایده مز ایسه جمله حالائی ده اوپله بیله سک تاکه ریادن خلاص اولاسک. زیرا سن خلقی قادر و مرید بیلدکجه، سندن مخلصی اولماز.

أی اوغل؛ باقی سؤاللرک بعضیسی کتب و تصانیفیمیزده مسطوردر. اوراد تحرع ایت و آنک بعضیسنه جواب یازمق حرامدر. سن بیلدیکی ایشله. بیلدیکی سکا مکشوف اولور.

أی اوغل؛ بوندن صوکره سکا هر نه مشکل واقع اولورسه، زیاندلک غیریسيله بندن سؤال ایتمه. زیرا (۲۳) حق تعالی بیورر [وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ] یعنی —اگر آنلر سنک خروجک قدر صبر ایدوب ندا ایتمه لر ایدی؛ آنلر ایچون خیرلی ایدی —حضر علیه السلامک نصیحتنی قبول ایت که حق تعالی بیورر: [فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أُخْبِرَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا] یعنی —بن آنک حقیقتنی سکا ذکر و بیان ایدنجه قدر سن بکا بر شیدن سؤال ایتمه —سن تعجیل ایتمه وقتی کلنجه محقق سویلرلر و کوسرترلر. نته کیم حق تعالی بیورر [سَأْرِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ] یعنی —سزه آیاتی کوستره حکم ایدمی استعجال ایتمه یکیز —سن وقتندن اول صورما. زیرا اگر واصل اولورسه ک محقق کورورسک ولکن یقیناً بیل که کیتمدکجه واصل اولماز و کورمزسک. نته کیم حق تعالی بیورر [أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا] یعنی —عجا یریوزنده سیر ایتمزلمی که باقسونلر — **أی اوغل؛** اگر حق یولنه کیرر ایسه ک هر بر منزله عجائب کورورسک. جان تلف ایت که جان تلف ایتیمکسزین بر ایش زهوره کلمز. زولنون مصری رحمة الله علیه شاگردلرندن بریسنه خوش بیورمشدر:

[الصُّوفِيَّةُ وَالْقَالَ] إِنْ قَدَرْتَ عَلَى بَذْلِ الرُّوحِ فَتَعَالَ، وَإِلَّا فَلَا تَشْتَغِلْ بِتُرَاهَاتٍ

یعنی —اگر بذل جانم مفتد ایسه ک کل و یوقسه صوفیه ک ترهاتی و قالی ایله اشتغال ایتمه —

أی اوغل؛ قیصه سوز؛ سکا سکز شی ایله نصیحت ایدهیم. دردی یاپمامغه و دردی دخی یاپمغه لایقدر. تاکه علمک یوم قیامتده سکا خصم اولوب علیه که هجت اولمیه. و ایشله مه مک لایق اولانه کلنجه: —بری بودرکه قدرتک یتدکجه مناظره ایتمه. و هر بر کیمسه ایله مسئله ده مناظره حادث اولورسه حجت اقامه ایتمه. زیرا آنک آفات زیاده در. و آنک ضرری نفعندن ده چوقدر. چونکه ریا، حقد، حسد، کبر، عداوت، مباحات و بونلرک غیری بالجمله اخلاق زمیمه ک منبعیدر. امدی اگر سنکله بر دیکری آراسنده بر مسئله واقع اولورسه و سن دخی حق اولان شینک آشکار اولمسی ایستر ایسه ک او مسئله ده بو نیتله سعی ایتمک جائزدر. بو نیتک صدق ایچون ایکی علامت واردر. بیلمه ک لازمدر. (۲۴) بری اودرکه حقد کرک سنک لسانکله و کرک حقک لسانیه مکشوف اولمسی آراسنده فرق کورمیه سک. ایکنجیسی اودرکه تنهاده بحث ایتمه که محبت ایده سک. ملاء ناسده دکل، اما بر مسئله ده بریسیله بحث ایده سک. و بیله سک که حق سنک الکده در. او ایسه عناد ایدر. صاقین که آکا محبت اقامه ایتمه سک و سوزی ترک ایده سک. یوقسه خشینه منتهی اولور. وفائده حاصل اولماز و بوراده بر فائده سویلیهیم. بیل که شکل شبلردن صورمقی، علتی و خسته لغی طبیه عرض ایتمک و جواب ویرمک دخی طبیبک بو خسته لغه شفا ده سعی ایتمی کبیدر. و یقیناً بیل که جاهلر خسته لدر. و علماده طبیبلردر. و عالم ناقص طبیبکله لایق دکدر. عالم کامل خسته لغه طبیبک ایدر. زیرا خسته ده ایولک امیدی اولوب اولمدیغی آکلار. اما مرض غالب اولوب علاج قبول ایتمه یین برده طبیبک اوسته لغی، آنکله مشغول اولمامسی و وقتی ضایع ایتمه سیدر. شیمدی بیل که جهل خسته لغی درت نوع اوزرنه در. آنلردن اوچی علاج پزیر دکدر. بونلردن علاج پزیر اولمیانک بریسی اولان سؤال ایدن کیمسه ک سؤال و اعتراضی حسدن اوله. حالبوکه حسد، علاج قبول ایتمه یین بر خسته لدر. بیل که آکا ویرمک ایسته دیکک جواب هر نه قدر آیو و واضح اولورسه آنک حدتی ده زیاده اولوب سکا منکر بولنور. و ده زیاده عداوت ایدر و بو جواب آنک حسدینی ده زیاده اشغال ایرلر، آرتق آنک جوابی ایله مشغول اولماماک لازمدر. و نه کوزهل سیولنمشدر.

شعر

كُلُّ الْعِدَاوَةِ قَدْ تُرْجَى إِزَالَتُهَا

إِلَّا عَدَاوَةً مِّنْ عَادَاكَ عَنْ حَسَدٍ

ترجمه : هر بر عداوتك ازاله سی رجا و امید اولنور. آنجق حسددن طولای سکا عداوت ایدن کیمسه نك ازاله عداوتی ملؤل دکلدر. بناءً علیه آنک تدییری، او کیمسه بی، او خسته لغیله ترك ایدوب آندن اعراض ایتمه کدر. نته کیم حق تعالی بیورر : [فَأَعْرِضْ عَنْ مَّن تَوَلَّى عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا] یعنی—بزم ذکر مژدن یوز چویرندن اعراض ایت و او آنجق حیات دنیا یی ایستر—(۲۵) و حسود هر نه یاپار و هر نه سویلر ایسه کندی خرممنه آتش اودر. نته کیم حدیث شریفده بیوریلور : [الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ] یعنی—آتش اودونی ییدیکی کیی حسد، حسناقی اکل ایدر.

ایکنجی نوع بودرکه: او کیمسه نك علتی حماقتدن اولور. بوده علاج قبول ایتمز. نته کیم عیسی علیه السلام بیورمشدر که —بن أولوی دیرلتمکدن عاجز اولدم؛ فقت احمقده اصلاحدن عاجز اولدم— بوده او یله بر کیمسه در که ایکی اوچ کون تحصیل علم ایله مشغول اولوب علوم عقلی یه اصلا شروع ایتمه مش بولنور. آندن صوکره دخی بتون عمرینی علوم شریف عقلی یه صرف ایتمش اولان عالمره اعتراض ایدر. و بو قدر جق اولسون بیلمز که او عالم عزیزده ایتدیکی اعتراض کننیده جهل و نا دانیشدندر. زیرا عالم آندن دها آپی بیلیر. اکر بو قدر جغنی دوشونمزسه، حماقت و نادانیدندر. آرتق آندن دخی اعراض ایتملی. و آکا جواب ویرمکه مشغول اولماملی. اوچنجی نوع او کیمسه درکه مسترشددر. آکا برک کلامندن آکلامادیغنی کندی فهمنك قصورینه حمل ایتمز و صوردیغنی استفاده ایچون صورار و لکن یوکسك سؤال صورار. حالبوکه آنک فهمی آنک حقللیغنی ادراکدن قاصردر. آنک جوابیله ده مشغول اولماق لازمدر. زیرا صلی الله علیه و آله و سلم افندمز حدیث شریفلرنده [نَحْنُ مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمَرَا أَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ] یعنی—بز زمره انبیاء، ناسه عقللری مقدارنجه سویلمکه امر اولندق—بیوررلر. یعنی بز ناسه آکلا یاجق لری شیئ سویلرز. دیکله مکله طاقت کتیره میه جک لری شیئ سویله مه یز دیمکدر. دردنجی نوع اودرکه مسترشد اولمغله برابر زیرک، فهم و عاقل اولور. یعنی غضب و شهوت و حسد و حب مال و جاهه مغلوب اولمایوب طوغری لریک طالبیدر. و ایتدیکی سؤالی خطا و قصور بولمق ایچون ایتمز. بو خسته علاج قبول ایدر. اکر آنک جوابیله مشغول اولور ایسه ك لایقدر. بلکه واجبدر.

-ایکنجی اودرکه : واعظلق و مزکرلکدن احزاز ایده سک، مکر که سویلدیک شیئ اولاکندك (۶۲) ایشله مش اولدیغنی بیله سک. و عیسی علیه السلامه خطاباً وارد اولان کلامی تأمل ایلیه سک که حق تعالی بیورمشدر [يَا أَبْنِ مَرْيَمَ عِظْ نَفْسَكَ فَإِنَّ اتَّعَظْتَ فَعِظِ النَّاسَ وَإِلَّا فَاسْتَحِ مِنْ رَبِّكَ] یعنی—ای مریمك اوغلی، نفسكه وعظ ایله؛ اکر وعظی قبول ایدرسه، ناسه وعظ ایله و یوقسه بندن اوتان—اگر بو عمله مبتلا اولور ایسه ك ایکی شیدن احتراز ایت. بریسی، کلامده بر طاقم عبارات و اشارات و شطح و طامات و اشعار و ابیات ایله تکلف ایتمکدن؛ زیرا حق تعالی تکلف ایده نلری سومز. و تکلف، حدی تجاوز ایدنجه، باطن خرابلغنه و کوکل غفلتنه دلالت ایلر. چونکه تزکیرك معناسی، مصیبت آخرتی اکمق و عمر کندسنده حق تعالی حضرتلرینك خدمتنده تقصیر وقوعنی و ایمانی سلامته ایصال ایچون یولده کی کچیدلری و ملک الموتك قبضه سنده که حالی و منکر و نکیرك سؤالنه جواب اعطاسنی و قیامت و آنک موقضلرینی و حسابده کی مناقشه یی و میزانی و مرور صراطی و قیامتک سار اهوالن و ناری و آنک مصائلینی تأمل ایتمکدر. ایشته بوکا تذکیر دیرلر. خلقی بونلردن آگاه ایتملی و آنلرک کوزینی کندی نفسلرینك قصور و عیوبنه آچمالی که بو آتشلر و مصیبتلرک تأثیری مجلسده بو ظانلرک کوکلنه وارد اولسون و قدرتلری یتدیکی قدر تلافی مافات ایتسونلر و عزز دیله سونلر و طاعتله کچمه مش اولان عمرلرینه ندامت ایله سونلر. ایشته بو سویله نیلنلرک جمله سنه وعظ دیرلر. مثلاً سیلاب خانه نك قپوسنه قدر کلیور و خانه یی قاپوب کوتورمسی و جوجنی و چولوغنی غرق ایتمسی خوفی وار و صاحب خانه دخی الحز الحز ای اهل خانه سیلاب کلدی قاچیکز، دییه باغیر بیور. او کیمسه او حال ایچنده کلامنی بر طاقم تکلف ایله و عبارات مرصعه و مجمعه ایله و اشارات ایله سویله مز. ایشته خلقه وعظ ایتمه نك مثالی بودر. و دیکری دخی، وعظ اثناسنده سنك مجلسکده نعره اورمالرینه وهای و هوی ایلملرینه و البسه لرینی چاک ایتملرینه و هرکس طرفندن خوش وعظ ایدیور خوش بر مجلسدر ده نیلمسی ایچون، مجلسه آشوب و تشور و شعب القا ایتملرینه کوکل ویرمیه سک و آکا مربوط اولمیه سک. زیرا بونلره میل ایتمک و خلقک بو سوزلرینی خوش کورمک غفلتن متولد

اولور. (۲۷) بلکه خلقی دنیادن آخرته و معصیتدن طاعته و غفلتدن بیداری یه و غروردن تقوایه دعوت قیدنده اولاسک. و بلکه تقوی و عبادت علمندن سوز سویلیه سک و باق که آنلر حق تعالی حضرتلرینک رخاع شریفی خلافتده اوله رق نه یه متوجهدرلر و آنلرک قبله دللری ، شرع مصطفی صلی الله علیه و سلم افندمه مخالف اوله رق نه در؟ و اعمال و اخلاق سیئه دن آنلره هانکیسی غالب الدیغنه نظر ایت. و آنلری آنلردن چویر. و هر کیمه خوف غالب ایسه رجا و امید غالب اولان کیمسه لری ده خوفه دعوت قیل؛ اولوجهله که مجلسدن قالدقلری وقت صفات زمیمه دن ظاهراً و باطناً بر شی قالمامش اولسون و صفات حمیده یه متبدل اولمش بولنسون و طاعتده کاهل وفات اولانلر، راغب و خریص اولسونلر و معصیتده خریص و حبر امتکار اولانلر، خوف و هراسه دوشسونلر. بویله اولمیان و بویله تقریر اولنمیان هر بر وعظ، هم سویلیه نه وهمده دیکله ینه هپ وبالدر. بلکه سویلیه ین خلقی بولک آزدیروب قانلرینی دوکن و آنلری ابدیاً هلاک ایدهن بر غول، بر شیطاندر. و خلقک آنلردن قاچمالری واجبدر. زیرا آنلرک ایقاع ایتدکلری فسادی، هیچ بر شیطان یاپاماز. و آنی کرسیدن ایندیروب دفع ایتمک قدرتی اولان کیمسه لر اوزرینه واجب و لازم در. زیرا امر معروف و نهی منکر جمله سندندر. اوچنجسی اودرکه: هیچ بر پادشاهک و امیرک زیارتنه کیتیمیه سک و آنلرله مخالطه و مجالسه ایتیمیه سک؛ بلکه آنلری کورمیه سک بیل؛ زیرا کورمه نک و آنلرله مخالطه نک آفتی چوقدر. و اکر آنلری کورمه ک مبتلا اولندک ایسه، آنلرک مداحلغنی و ثناکلغنی ترک ایت. اکر آنلر سنی کورمه ک کلرلر ایسه، ینه بویله یاپ. [لَئِنْ لَّمْ يَغْضَبِ تَعَالَى يَغْضَبْ إِذَا مُدِخِ الْفَاسِقِ وَالظَّالِمِ. وَمَنْ دَعَا لَطُولَ بَقَائِهِمْ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ يُغْضَى اللَّهُ فِي أَرْضِهِ] یعنی—زیرا الله تعالی، فاسق و ظالم مدح اولندیغی وقت غضب ایدهر و هر کیم که بر ظالم ایچون عمرینک اوزونلغی ایله دعا ایدهرسه الله تعالی ارضنده عصیاک اولنمغه محبت ایدهر. دردینجسی اودرکه؛ سکا ویردکلری حلال اولدیغی بیلسه ک (۲۸) بیل، آنلردن هیچ بر شی قبول ایتیمیه سک، زیرا آنلرک مالنه طمع ایتمک دنیك سبب فسادی اولور. و آندن و آنلر طرفنه مداهنه، محابات و مراعات و آنلرک زلمنه و فسق و فجورینه موافقت متولد اولور. و بونلرک جمله سی هلاک دنیدر. و آندن متولد اولان محاضرتک الک کوچوکی اودرکه آنلره محبت ایدهرسک. و هر کیم برینی سوه رسه آنک عمرینک اوزون اولماسنی ایستر. و آنک عمرینک اوزون اولمسنی ایسته ینجه، ظالمک و خرابی عالمک امتدادینی ایسته مش اولور. صاقین صاقین که شیطان سنک یولکی اورماسین. و سنی یولدن آزدیرماسین. و کندی طور یاسنه قویماسین. نته کیم شیطان سکا دیرکه: — امرانک آلتونلرینی آل، فقرایه ویر و مسکینلرک راحتنی تأمین ایت! صرف ایتدیکک وقت بر خیره صرف ایله بو ده اولی در—بناءً علیه آلتونلری آلیر و صرف ایتدیککی وقت فسق و فجوره صرف ایلر؛ زیرا شیطان بو طریق ایله بر چوق خلقک قانی دوکمشد. و بونک آفاتی چوقدر. و کتاب احیاده بحث ایتدک. اورایه مراجعت ایت.

أی اوغل؛ ایشله مه مکه لایق اولان بو درت شیدک احتجاب ایت. ایشله مکه لایق اولان شیئ کلنجه، اوده درتدر، ایفا ایتمک لازمدر. برنجسی: اودرکه حق تعالی ایله سنک آراکده کی هر معامله ده او یله اولکه اکر او معامله یی سنک کوله ک ایشله سه مقبول و جائز عد ایدوب اینجتمیه سک و غضب ایلیمیه سک و کوله کدن سنک حقکده صادر اولوب بکنمیدیکک هر شیئ، حق تعالی نک عبودیتنده سندن صادر اولدیغی وقت، بکنمیه سک مع هزا بنده ک حقیقتده، سنک بنده ک دکلدر؛ بلکه پاره ک ایله صاتون آلدیغکدر. حالبوکه سن، حق تعالی نک بنده حقیقیسی سک، زیرا سک آنک مخلوقیسک؛ او سنک خالقکدر.

ایکنجسی؛ اودرکه سنکله خلق آراسنده کی معامله ده او یله اولاسک که سنک آنلره یاپدیغیک معامله یی اکر آنلر سکا یاپسه لر مقبول و جائز ایدهرسک و آندن اینجتمیه سک. نته کیم (۲۹) حدیث شریفده بیورلمشدر [لَا يَكْمُلُ إِيْمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يُحِبَّ لِسَائِرِ النَّاسِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ] یعنی—کندی نفسی ایچون سودیککی شیئ سائر ناس ایچونده سومدیکجه عبدک ایمانی کامل اولماز—اوچنجسی: اودرکه مطالعه علم ایدیورسک، بر علم اولمالی و بر علم اوقومالیسک که اکر بالفرض بر هفته لق عمرک باقی قالدیغنی بیلسه ک بیله آنکه مشغول اولاسک. و بو معلومدرکه بر هفتدن زیاده عمرک قالمامش اولدیغنی بیلسه ک؛ نحو، صرف و طب و بونلرک امثالی علم ایله مشغول اولمازسک. زیرا، بونلر، سنک فریادکه یتشمیه جکنی بیلیرسک. بلکه کوکلکک مراقبه سنه و صفاتکک

معرفتته مشغول اولورسك. و آنى علائقندن و اخلاق زميمه دن پاك ايدهرسك و كندىكى محبت حق و اخلاق حسنه ايله متصف قيلارسك و عبادتله مشغول اولورسك.

اى اوغل؛ بر سوز ديكه و او سوزده حقيقتله دوشون و عمله كتيكره مطلقا خلاص و نجات بولاسك. اكر سكا خبر ويره لر و ديسه لر كه كله جك حفته سلطان سنك زيارتكه كله جكد. بيليرم كه سن او هفته ايچنده، البسه و سائره دن سلطانك نظرى منعطف اوله جغنى بيلديك هر نه اولورسه آنى لطيف و مزين و اى قيلمقدن غيرى هيچ بر شيله مشغول اولمازسك. شيمدى دوشون و بيل كه بن سكا اولدن آخره قدر سن عاقلسك و عاقله اشارت كافيدر ديوورم. رسول عليه الصلاة والسلام افندمز حديث شريفلرنده بيوريورلر كه: **[إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَلَا إِلَى أَعْمَالِكُمْ وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَنِيَّاتِكُمْ]** يعنى —تحقيقاً الله تعالى سرك صورتلريكه و عمللريكه باقماز ولكن قلبلريكه و نيتلريكه نظر ايدهر— و اكر علم دل احوالى بيلمك ايستر ايسه؛ كتاب احيابه و سائر تصنيفاتمه مراجعت ايت. و بو مسلمانلرك كافه سنه فرض عيندر. و علوم سائره فرض كفايه در. آنجق حق تعالى **(۳۰)** حضرتلرينك اميرنى ايفا ايده جكك مقدارى تحصيل ايتمليسك. دردنجسى: اودر كه عيالك ايچون، مال دنيادن بر سنه لك احتياجندن فضله سنى ترتيب ايتميه سك. نته كيم حضرت محمد عليه الصلاة والسلام افندمز ازواج مطهراتي ايچون **[اللَّهُمَّ اجْعَلْ قُوَّتَ آلِ مُحَمَّدٍ كَقَوَاتِ]** بيورمش و بو صورتله معامله ايله دى؛ فقط هر بر حجره ايچون بر سنه لك معاش ترتيب بيورماز ايدى؛ بلكه قوت يقينلرى اولميانلر ايچون بويله ياپارلر ايدى.

اى اوغل؛ ايشته بو قصلده ايسته ديك شئ يازدم. جمله سى ايله عمل ايتمليسك و او ميانده **[أَنْ تَذَكَّرَنِي فِي صَالِحِ دُعَائِكَ]** مقتضاسنجه بى ترك ايتميه سك. طلب ايتميش اولديغك دعا لره كلنجه؛ احاديث صحيحه ده كثيراً شرف وارد اولمشدر. اورادن حفظ ايده سك. طريق اهل ألنده بويله دعا لر چوقدر. او محلدن طلب ايت و بو دعا ي ده على الدوام اوقو، عيال لخصوص نمازلردن صوكره، ايشته او دعا دخی بودر:

اللهم اني اسالك من العمة تمامها، ومن العصمة دوامها، ومن الرحمة شمولها، ومن العافية حصولها، ومن العيش ارغده، ومن العمر اسعده، ومن الاحسان اتمه، و من الانعام اعمه، ومن الفضل اعذبه، ومن اللطف اقربه، ومن العمل اصلحه، ومن العلم النفعه، ومن الرزق اوسعه اللهم كن لنا و لاتكن علينا، اللهم اختم بالسعادة اجالنا، وحقق بالزيادة امالنا، و اقرن بالعافية غدونا واصلنا، واجعل الى رحمتك مصيرنا و مالنا، و اصعب سجال عفوك على ذنوبنا، و من علينا باصلاح عيوبنا، واجعل التقوى زادنا، و في دينك اجتهدنا، و عليك توكلنا و اعتمادنا آلهنا شبتنا على نهج الاستقامة، و اعذنا في الدنيا من موجبات الندامة يوم القيامة، و خفف عنا ثقل الاوزار، و ارزقنا عيشة الابرار، و اكفنا و اصرف عنا شر الاشرار، و اعتق رقابنا **(۳۱)** ورقاب آبائنا و اخواننا، و امها تنا من النار و برحمتك يا عزيز يا غفار، يا كريم يا ستار، يا علیم، يا جبار برحمتك يا أرحم الراحمين و صلى الله على سيدنا محمد وآله و صحبه أجمعين، والحمد لله رب العالمين، آمين.

معناسى؛